

Szilasi László

ZSOLOZSMA ÉS MANTRA

[18.48: telefon]

(Naplóregény; *El nem hangzott beszélgetések anyámmal*)

Tudom, az volt az álmod,

hogy egyszer majd elutazol Finnországba, mert nőklapjás képek miatt úgy gondoltad, hogy ott, a hóban, a kis faházak között otthon éreznéd magad, nem lenne idegen semmi, és hogyan jutnál el oda, kérdeztem, te pedig azt mondtad, hogy repülővel, hogyan máshogy, és nem félnél?, kérdeztem, nem hát, felelted, hiszen hát Finnország lenne a túloldalon, és ez a tudat felment engem a félelem alól, meg hát, ki tudja, lehet, hogy én nem is félnék a repülőn, lezuhan, meghalok, és akkor mi van, faházak, jávorszarvasok, ezer tó, Lappföld, Mikulás avagy Joulupukki, ott akartál volna élni, azt hiszem, nélkülünk, ha jól értettem, ott, még akkor is, ha nem értettem, hogy milyennek képzeled el azt az országot, hiszen hát valójában nem jártál te sehol, csak egyszer Kassán, meg egyszer a Balatonon, ezek voltak a te idegen helyeid, és, ha jól emlékszem, egyik sem tetszett neked olyan nagyon, de Finnországba mégis vágytál, erős álom volt ez, majdnem mindig szóba hoztad, amikor otthon jártam, és nekem az lett az elképzelésem, hogy amikor majd rengeteg pénzem lesz, soha nem lett sok, de akkor, akkor majd elmegyünk együtt Finnországba, soha nem lett akkora vagyonom, meg hát időm se lett volna rá, a saját családomtól, rettenetes dolgok ezek, és ezért egyszer, amikor Görögországban jártunk, és autóval mentünk, hirtelen azt képzeltem, azt képzeltem nagyon erősen, *azt haluztam be*, hogy ott ülsz mellettem az anyósülésen, pedig ott valójában valaki más ült, és beszélgetünk, suhanunk az autópályán, azt magyarázom, hogy oké, ez nem éppen Finnország, de azért szép, nem?, édesanyám, és te azt mondtad, hogy hát szépnek éppenséggel szép, csak az baj, hogy rettenetesen meleg van, egyfolytában gyötör a hasmenés, pisilned is kell, nemsokára hányni is fogsz, és egyáltalán, jó lenne hazamenni, de most azonnal, és aztán el is tűntél az anyósülesemről, és én meg gondolkodhattam azon, hogy Ottlik szerint minden halottal lehet beszélgetni, de csak az édesanya szólama *kiszámít-*

hatatlan, csak ő őrzi meg a kiszámíthatatlanságát, még ha kitalált is vagy, nehogy már be akarjál szarni, édesanyám, és aztán amikor újra találkoztunk az úgynevezett *valóságban*, Békéscsaba, Jamina, Franklin utca 36, már nem is akartál Finnországba menni, kihalt ez a vágy is, mit keresnék én ott, drága fiam, nélkületek, minek?

*

Semmiképpen sem tudatosan,

de mindig azt gondoltam rólad, hogy egy orosz faluban élsz, a Pozsonyi utca az az orosz falu, véget ért a Háború, a Nagy, a Második, a Honvédő, elengedtek benneteket, azonnal visszatérhettél volna a faházaitok közé, el is indultatok, de valahonnan megorrontottad, hogy baj lesz, hogy azokat a harcosokat, akik megjárták a Nyugatot, bezárják Szibériába, ott fognak lassan megdöglenni, mert látták, hogy ott, messze, sokkal jobb az élet, jobb az élet minősége, hiába van az összes orosz faluban akár még áram is, semmit sem ér az egész, és akkor néhányan megszöktetek a vonatról, valahol Ufa környékén járhattatok, onnan indultatok hazafelé, egyszerű harcos voltál, gumicsizma, pufajka, dobtáras géppisztoly, neked is megvolt a háromszor egy deci vodkád, hozzá is szoktál nagyon, de most haza akartál jutni, Zmijovka, úgy hívták a falvadat, nem lakott ott senki, csak a szüleid, és lehet, hogy már ők is meghaltak, hat éve jöttél el otthonról, talán nem vár ott téged senki, de te mégis oda igyekszel, erdőkön és mezőkön, tőkön és paszulyon keresztül, patakok vizét ittad, megetted a tücsköket, és olyan növényeket is, amiket csak te ismertél, falevelek alatt aludtál, és amikor megláttad a dombok tejéről Zmijovkát, megálltál, imádkoztál, ne úgy legyen, ahogy te akarod, hanem ahogyan a te Istened akarja, csak utána kezdtél el rohanni, sikoltozva rohantál le a házatokhoz, ami előtt a fapadon ott ücsörgött a két öregember, rád vártak, évek óta vártak rád, hogy mikor jössz haza, és megettetek, és vizet melegítettek neked, hogy évek óta először megfürödhess, ugyanaz a fürdődézsza, kilószámra jött le rólad a mocsok, nemi szervedről hatalmas lemezekben bomlott le a szaros és véres szutyok, de aztán már könnyű voltál, könnyű és tiszta, volt egy lenből készült fehér hálórúhád, csak azt voltál hajlandó fölvenni, meg a zsákvászon papucsodat, anyád még a hajadat is lenyírta, fiús lettél, furcsa volt, ahogyan az a rövid haj zsírmentesen lobog, szellőzik a fejbőr, ismeretlen tapasztalat, és amikor a szüleid el akarták égetni a katonai felszerelésedet, találtak a zsebedben egy Német Lovagrend-es címerpajzsot, egy náciról vetted le, valahol Berlinben, meg akarták tartani,

de te bedobattad a kályhába, ott olvadt meg az a sasmintás ólom, és az olvadás elhozta nektek a tavaszt.

*

Nagyon szép volt tőled,

hogy ránk hagytad a házassági gyűrűdet, Robikánál találtam meg, az egyik melléképületben, egy jelentéktelen borítékban, elhoztam az egész pakkot, haza, a Dóm térre, és csak itt vettem észre, hogy valami kemény mocorog benne, nocsak, gondoltam, ez meg mi, és igen, az volt, a párját apám beleépítette a keresztanyámék padlásába, nem kereste tovább, de ez itt volt, és én azonnal lenyúltam, pedig tudtam, hogy te ezt Hanna lányomnak ígérted, de én ezt a szándékot azonnal felülírtam, minek neki, lenyúltam és odaadtam a barátnőmnek, nem akarok tőle semmi ilyesmit, csak a teljes életét, de nagyon tetszik nekem a gyűrű erőteljes metaforikája (az örökkévalóság, az egység, a reinkarnáció, a világegyetem jelképe, a közösség, a szövetség és a végtelenség szimbóluma + még *A Gyűrűk Ura*), oda is adtam a barátnőmnek, de ő soknak találta ezt a gesztust, de nem a metaforika miatt, hanem azért, mert te Hannának akartad adni azt a tárgyat, ez volt a végakaratom, én meg lenulláztam, nem hajtottam végre, kijátszottam, és ezért – bármennyire jól is esik neki – én egy gazember vagyok, egy fattyú, egy *vörönty*, egy kakukkfióka, egy hamis legény, aki egyetlen pillanat alatt kijátszotta magát a saját családjából, de nem adta vissza, mert akkor hirtelen ő is *basztardává* változott volna, velem szemben, én viszont alaposan rákészültem, és aztán beszéltem a lányommal, nem lepte meg, tudta, tudni vélte, legalábbis ezt állította, és megértette, hogy én majd veszek neki is egy eljegyzési gyűrűt (*obszcén* mozzanat, de kellően *dekonstruktív*: besült a rendszer, két gyűrű lesz, de egyik sem lesz az igazi, legfeljebb majd jól összekeverem őket), és aztán egyszer Pesten, a Nemzet Fővárosában átvettem a barátnőmtől a gyűrűt, hogy – mégiscsak – adjam oda a lányomnak, úgy lesz a legjobb, ő nem akar beleragadni ebbe a szerelemmel teli, mégis merőben aljas problematikába, beletette egy kis papírkába, kölcsönkérő sőtartócska vagy valami olyasmi, én meg addig-addig rakosgattam azt a kis valamit, mígnem elhagytam, valahol a Nyugati előtt üríthettem ki a zsebemet ostobán, a vonaton meg már késő volt, nem mehettem volna vissza, hova is mentem volna, valaki nagyon örülhet a kukaleleménynek, de lehet, hogy egy agglomeratív szemétdombon rohad, vagy mit is csinál a mocsokban az arany.

*

És aztán az is volt,

emlékszel rá, hogy jókora késéssel kaptam a kiadótól egy születésnap csomagot, volt benne egy Parti Nagy Lajos-féle gyűjteményes kötet, egy magvetős bögre, rajta dupla ékezetes 'm' a logó, meg egy türkizzöld nepáli sál, gyönyörű darab, a barátnőm azonnal el is akarta kunyerálni, koldulni, tarhálni, lejmolni, kéregetni, kuncsorogni, mindennel ezt teszi, van már nála pólóm, nadrágom, sapkám, lemezjátszóm, hangfalam, alsógatyám, atlétatrikóm, mindent akar, ennyiben Ottlikra hasonlít, akit tényleg nagyon szeret, én pedig vagy ellenállok neki, ne akarjad már, bazmeg, az életemet, vagy jó, akarjad, csak egy kicsivel lassabban, szordínósabban, mert így egy kicsit fáj, nem mintha smucig volnék, vagy előnt a (színlelt) nagyvonalúság, vigyed, bazmeg, minek az nekem, legyen a tiéd, azért kerestem, hogy más is keressen, de itt most tényleg nagyon fáj a szívem, számontartanak, kérem, engem, van egy adatbázisuk, minden adat benne van a szerzőikről, és ez az adatbázis, késve ugyan, de hangosan ordított nekik, hogy január elsején hatvanéves lettem, ugyan, adjatok már neki valamit, semmi nagy dolog, de, mondjuk, legyen egy könyv, egy reklámajándék meg valami nagyon szép, teszem azt egy, hmmm, nepáli jaksál, mondjuk türkizzöld színben, majd látjuk, mikor veszi fel, a cafés ünnepeken mindenképpen hordania kell, eszembe is jut egy régi novella, már nem tudom, ki írta, amikor a konferenciás csaj rúzsfoltos selyemkendőben érkezik vissza a szünetről a saját előadására, finoman, csendben, de mégis mindenki rajta röhög, *szigetelőkendő*, minden német női ruhaboltban van belőle jó néhány, ne fogja össze a vásárló (szükségszerű) rúzsa a ruhákat, bru-ha-ha, mit mondana rólam ez a nepáli kendő, ha felvenném, ha nem, de nem ezért adtam oda a barátnőmnek, hadd minősítse őt a viselete, mert a viselet, például a bőr színe hamar kivívja az ítéletet, hanem talán azért, mert azt láttam, hogy tényleg *akarja*, hogy a jakgyapjú pamutja türkizzöldre színezve olyan minőség, amilyennel még ő sem találkozott soha, hiába lébecolt egy egész évtizedig Nyugat-Európában, nem látott még ilyet, fel akarná venni, ez lenne az ő igazi felhámja, bármit jelentsen itt most az 'igazi' szó, és amikor beleigazította a fekete télikabátja nyakába, olyan lett, mint egy lecsúszott glória.

*

És az is remek volt, hogy

valamikor február közepén beszélgetett velem egy barátom a Radnóti kávézóban (ennek a legénynek régen *Balta Joe*, ill. *BalJós* volt a fedőneve a

Szegedi Egyetem című klasszikus, kibocsátó lapban), nyilvános fecsegés, a rengeteg néző csak a díszlet, de nagyon kellett a csevegéshez, feldobták a beszédünket a nagyon szomorú éjig, hiszen hát mindig oda akarunk eljutni, most – talán – sikerült, *nem is ilyen a könyved*, mondták később a szorgalmasabb okosok, *vidámabb munka, vagy nem is tudom*, persze, vidám, hagyjuk is, de a barátom nagyon felkészült, mélyek, magasak és avatottak voltak a kérdései, hálás voltam neki ezért, majdnem mindig le szokta önteni a diskurzusunkat egy öntettel, ami valójában önmaga, erőszakos ez a szósz, de most nem tette, s amikor vége lett az egésznek, felkonferálta a dékánhelyettes asszonyt, aki bejelentette, hogy ez itt mostantól egy meglepetés-party, hatvanéves lettem, némi késéssel, de ünnepeljük meg, majdnem elájultam, hirtelen a cukrom is leesett, rettenetes, csak ezt ne, aztán jött a dékán, és felolvasta azt a választ, amit a mesterséges intelligencia a nevemre adott („*Szilasi László, 1924–2001, erdélyi magyar író, irodalomtörténész és esszéista volt* [Megjegyzés: Szilasi László még mindig él.] („*Elnézést a tévedésért! Valóban, a megadott információk alapján Szilasi László még mindig él.*”), és az ártatlan és hasznos tömeg hirtelen rám vetette magát, öleltek és csókoltak, gratula & jókívánság, és hirtelen azt éreztem, ami abban a pillanatban igaz is volt, hogy mégiscsak része vagyok ennek a tudós közösségnek, amiből kilépni véltem az íróvá válásommal, elszakadtam tőlük, és ők mégis megtartottak, jólesik ez, nagyon is jól, de lehet, hogy mégis baj: hogyan fogom így megfigyelni az *ürgéket*, akik közé én is tartozom, elrontják a bizniszemet a puszikáikkal, vagy ez most csak hisztéria?, nem hinném, rávettem magam a pezsgőkre meg a nagyon komolyan megcsinált tortára (Spicces Füge Respektus, Capella cukrászda), de ezek sem segítettek, csak ültem egy felpuhított padon, elmerültem benne, és arra gondoltam, hogy erre azért aludnom kell egyet, aludnom kell kettőt, talán egy egész hetet is, fel kell dolgoznom, hogy a mások (mondjuk így:) szeretete néha majdnem olyan csörtető és agresszív, mint az enyém, teirántad.

*

És azon is gondolkodom,

általában gépi segítséggel, hogy kik haltak meg azon a napon, amikor te, december 5-én, Mikulás előestéjén, ezen a rettenetes napon, amikor pokoli forróság volt a téli Dóm téren, és igen, tudom már, segített a gugli, ki mindenki halt meg ezen a napon (1608-ban Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem, 1770-ben James Stirling skót matematikus, 1791-ben Wolfgang

Amadeus Mozart osztrák zeneszerző, 1870-ben id. Alexandre Dumas francia író, 1925-ben Władysław Reymont, irodalmi Nobel-díjas lengyel regényíró, 1926-ban Claude Monet francia impresszionista festőművész, 1937-ben Thorma János magyar festő, 1941-ben Amrita Sérgil, magyar származású indiai festőművésznő, 1965-ben Joseph Erlanger, Nobel-díjas amerikai fiziológus, 1973-ban Robert Alexander Watson-Watt, skót fizikus, a radar feltalálója, 1993-ban Trauner Sándor, magyar származású francia festőművész, Oscar-díjas díszlettervező, 1995-ben Méliusz József, erdélyi magyar költő, író, műfordító, kritikus, 2012-ben Hollósi Frigyes, Jászai Mari-díjas magyar színész és tiszteletbeli rendőrtiszt, 2012-ben Dave Brubeck, amerikai jazz zongorista, a *Take Five* szerzője és előadója, 2013-ban Nelson Mandela, Nobel-békedíjas dél-afrikai politikus, 2020-ban Pécsi Ildikó magyar színésznő, az *Aranyember* című film legendás Noémije, 2022-ben pedig Kirstie Alley, Golden Globe-díjas amerikai színésznő), és elkezdhetek gondolkodni azon, hogy van-e ennek bármiféle jelentősége, hiszen hát az *eredetiség*, nem pedig az *igazság* a lényege az értelmezésnek, ezen belül a haláloz értelmezésének is, az interpretátor pedig egy mesterségesen beteg ember, egy műhülye, aki mindenben jelentést & értelmet keres, és hát ezeknek a fenti embereknek az élete *kész regény*, ha mondhatom így, hiszen hát majdnem mindenkié az, csak nincs mindenkiéhez műfaj meg stílus meg szókinccs és mondat, de majd lesz, erre gondolok, ezt remélem, hiszen hát az irodalom fejlődik, vagy mit is csinál, mozdul, igyekszik mindig valami más felé, és egyszer valaki meg tudja majd írni Amrita Sérgil vagy Trauner Sándor életének regényét, és akkor kiderül, volt-e kapcsolat vagy nem, hiszen hát csak a *tudomány* akarja az igazságot: vágyai szerint egyszer akár *teljesen* meg is ismerheti a világot – és akkor, végre, végleg véget fog érni.

*

Gyerekkoromban nagyon féltem, hogy meg fogtok halni,

és ti azt mondtátok, hogy addigra már elég erős leszek, hogy elviseljem, ez nem lett igaz, most már árva vagyok, de nem vagyok elég erős hozzá, nézek ki a fejből, és arra várok, hogy valamelyikőtök felhívjon az öregek otthonából, de nem hívtok soha, ez az én árvaságom, és én az elmaradt telefonbeszélgetések *helyett* írom ezt a könyvet, ami talán nem lesz publikus, mert mintha tényleg arról volna szó, hogy a valami helyett más áll a szövegben, s így egy láthatatlan dolog metaforáit olvasnánk, ami (feltételezhetjük) igazából a líra sajátossága lenne, de az is lehet, hogy a kihagyásnál és az el-

hallgatásnál járunk, ami talán maga is helyettesítés: a valami helyett a hiány van jelen, de mindegy, félre bú, mert én eredetileg arra gondoltam, hogy mivel te 2022. december 5-én haltál meg, egy évig foglak írassal gyászolni, gyászév, elég az, de nem elég, egyáltalán nem elég, nevetséges is lenne, most 2024. december 5-ére tervezem az utolsó bejegyzést, két év, az is nevetséges, de nem ragadhatok bele a gyászba (tényleg, miért is nem?, hát, első-sorban talán éppen azért nem, mert te is elfelejtetted az életed végére a saját anyádat, és amikor – óvatlanul – rákérdeztem, te azt mondtad, hogy nem emlékszem rá, már nem emlékszem rá, fiam, és utána nagyon-nagyon sírtál, hiszen hát te is egy évig gyászoltad az anyádat, szombatoként soha nem etél egy falatot sem, én pedig nem akarom ezt, én emlékezni akarok rád, amíg csak élek, meg még egy kicsivel tovább), nem ragadhatok bele, de két év hátha elég lesz, még akkor is, ha a barátnőm azt állítja, hogy én mindenféleképpen szeretnék beleragadni a gyászba, a gyászolásba, a gyász munkájába, a szomorúságba, a bánatba, a fájdalomba, a lesújtottságba, a keserűségbe, a keservbe, a siratásba, az írott jajszóba, és hát, ugye, az élet gyászolás általi újramezésébe, esélytelen vállalkozás, és még az is lehet, hogy igaza van, néha legszívesebben tényleg belefulladásba ebbe az egészbe, a végtelenségig tartana ez a napló alakú búcsúzkodás, hiszen a búcsú még nem a dolog vége, fel lehet vele tartóztatni a véget, a vég bekövetkeztét, már ha a vég eléggé udvarias, befejeződött, de még nincs vége, erről szól a búcsú, talán fel tudja tartóztatni a véget, hej, de szívesen beleragadnék, bele bizony én.